וחתמו ונתנו לה כשר וכ"ת אנן מדאורייתא קא מתנינן לה אי הכי אומר היה ר"מ דבר תורה מיבעי ליה אלא לעולם רבי אלעזר היא וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה היכא דליכא עדים כלל היכא דאיכא עדים בעי [א]דאמר רבי אבא [א]מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול רב אשי אמר הא מני ר' יהודה היא [ב]דתנן ר' יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ומעיקרא מאי טעמא לא מוקמינן לה כר' יהודה מהדרינן אר"מ [ג]דסתם מתני' ר"מ מהדרינן אר' אלעזר [ד]דקי"ל הילכתא כוותיה בגיטין תנן רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד ואמר אביי בעיירות הסמוכות לארץ ישראל ומובלעות בתחום א"י עסקינן ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי כמבי כובי לפומבדיתא מכלל דת"ק סבר הני לא צריך מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי לא רבה מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה רבה מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין בקיאין לשמה והכא בהא קמיפלגי ת"ק סבר הני כיון דסמוכות מיגמר גמירי ואתא רבן גמליאל למימר מובלעות גמירי סמוכות לא גמירי ואתא רבי אליעזר למימר מובלעות נמי לא שלא תחלוק במדינת הים רבא מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין עדים מצויין לקיימו ותנא קמא סבר הני כיון דסמוכות מישכח שכיחי ואתא רבן גמליאל למימר מובלעות שכיחי סמוכות לא שכיחי ואתא רבי אליעזר למימר מובלעות נמי לא שלא תחלוק במדינת הים תנן וחכמים אומרים אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים והמוליך מכלל דתנא קמא סבר מוליך לא צריך מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה

והני

רש"י

וכי תימא אנן מדאורייתא מתנינן לה. והא דרב נחמן: **אי הכי אומר היה ר' מאיר דבר תורה מיבעי ליה.** למימר. דהוה ליה לרב נחמן דאמורא הוא לפרושא למילתא דלא תיפוק חורבא מיניה ולמיתני הכי אומר היה ר' מאיר דבר תורה אפילו מלאו באשפה וכו': יש ה"ג **וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה היכא דליכא עדים כלל.** כלומר כי לא חתימי סהדי עליה כלל שפיר טפי מהשתא דחתימי עליה ושלא לשמה דהוה ליה מזוייף מתוכו: **במזוייף מתוכו.** שחתם עליו קרוב או פסול או שלא לשמה: **ומעיקרא אמאי לא מוקמינן לה כרבי יהודה.** דטרחינן ומהדרינן וכי תימא כמה לישני לאוקמיה כר' מאיר או כר' אלעזר: **הילכתא כרבי אלעזר בגיטין.** בהא מילתא דבלא עדים חתומים כשר והכי מוקמינן בפרק בתרא (לקמן דף פו:): **ואמר אביי.** עיירות הללו שהוסיפו סמוכות לארץ ישראל הנך רקם וחגר דרבן גמליאל והנך דרבי אליעזר הוי סמוכות טפי שאף מובלעות הן בתחומה אלא שאינן מארץ ישראל דת"ק סבר הני לא צריכי משום דסמוכות ואתא רבן גמליאל לאוסופי סמוכות ומודי במובלעות ורבי אליעזר הוסיף את המובלעות. והיכי דמי מובלעות כגון עיירות שמנה הכתוב במזרחה של ארץ ישראל להיות לגבול כדכתיב (במדבר לד) והתאויתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן וגו' ומונה על הגבול עיירות רבות ומהן ולהלן חוצה לארץ ישראל ויש מהם שבולטות מחברותיהן לצד המזרח ארבע וחמש פרסאות ומסילה ההולכת מזו לזו הוא הגבול ועיירות העומדות חוץ למסילה לפנים מבליטת העיר הבולטת קרי לה מובלעת בתוך התחום ואפילו הכי אינה מארץ ישראל: **ההוא אתרא.** שבין כפר לודים ללוד: **והוי.** רחוק כמבי כובי לפומבדיתא: **מאי לאו בהא קמיפלגי כו'.** ודרבה ורבא תנאי היא: **לא שכיחי.** דיש חירום ביניהם: **מתרץ לטעמיה.** מתרץ לכולהו תנאי כוותיה: **ואתא רבי אליעזר למימר דמובלעות נמי לא.** כלומר אף על גב דגמירי לא נפקי מכלל מדינת הים: **שלא תחלוק במדינת הים.** מאחר שגזרו במדינת הים לא נתנו חלוק בדבר:

והני

תוספות

וחתמו ונתנו לה כשר. לכתחילה נמי כשר לחתום וליתן דבפרק כל הגט (לקמן דף כו:) ובהכותב (כתובות דף פה.) מוכיח מדרב נחמן דהכא דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן ועוד תנן בפרק כל הגט (לקמן דף כו.) הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש והאשה וקאמר בגמ' משום קטטה ור' מאיר היא או משום תקנת עגונות משמע במלאו באשפה דלא שייכי הני טעמי שרי אפילו לכתחילה ומאן דמפרש נמי התם משום תקנת סופר ורבי אלעזר היא משמע דלר"מ אין צריך להניח כלום ושרי לכתוב הכל והא דלא קאמר הכא חתמו ונתנו לה אומר ר"ת משום דהוה משמע דלא סגי דלא עביד הכי וא"ת ומאי שנא דבעי לר"מ לכתחילה כתיבה בתלוש למאן דמוקי מתניתין דממוכר כר' מאיר ושלא לשמה שרי אפילו לכתחילה ואומר ר"ת דלגבי לשמה לא חיישינן אי מייתי גט לעדים שאינו כתוב לשמה שיחתמו גם הם שלא לשמה דכיון דידעי דצריך לשמה לא אתו למיטעי אבל במחובר אי כתב לה במחובר זימנין דמישתלי ולאו נזכרין לתלוש וחתמי: **מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו.** תימה לר"י מה ענין שלא לשמה למזוייף מתוכו שחתומים בו קרובין או פסולים דהתם בדין מיפסיל משום דלמא אתי למיסמך עלייהו להשיאה או להוציא ממון על פיהם אע"פ שהדבר אמת אין לעשות אלא בעדות כשר כדאמר בפ' ארבעה אחין (יבמות דף לא:) ניגמיה גבי עדים זימנין דחזו בכתבא ומסהדי ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם אבל הכא שהעדים כשרים אלא שחתמו שלא לשמה מה תקלה יש בכך אם נסמוך עליהן וליכא למימר דאי שרינן בחתמו שלא לשמה יבא להכשיר זימנין דיחתמו תחלה ויכתבו גט על גבי חתימתן והתם ליכא עדות כלל דאם כן מטעם זה גם בשאר שטרות היה לנו להצריך חתימה לשמה ויש לומר דמ"מ איכא למיגזר חתימה אטו כתיבה דאם אין עושין חתימה לשמה גזרינן פן לא יכתבו גם הכתיבה לשמה: **הא מני ר' יהודה היא.** אע"ג דבריש פ"ב (לקמן דף טו.) תנא קמא דר' יהודה מצריך בפני נכתב ובפני נחתם בהא סבר לה כר"י: **עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש.** וא"ת ולמה ליה למינקט וחתימתו כיון שהיתה כתיבה בתלוש אי אפשר לחתימתו שתהא במחובר וי"ל דמשכחת לה שכתבו על אילן תלוש ואח"כ נטעו והשריש וחתמו: **דקיימא** לן הלכה כר"א בגיטין. משום דמיירי הכא בגיטין נקט גיטין אבל הלכה כמותו אף בשאר שטרות אע"ג דכל אמוראי דלקמן (דף פו:) סברי כר' אלעזר דוקא בגיטין קיימא לן כשמואל כדיני דפליג לקמן (שם) אדרב וקאמר אף בשאר שטרות ועוד בפ' זה בורר (סנהדרין דף כח:) גבי מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי קאמר רב יוסף זיל אקנייה בעדי מסירה כר' אלעזר ופריך ליה אביי והאמר ר' אבא מודה ר' אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול משמע דרב יוסף ואביי דהוו בתראי סברי כר' אלעזר ובפירקין נמי (ה)אמר ר' אבא האי שטרא פרסאה דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי ולפיכך צריך ליזהר שיהו עדי מסירה בשעת נתינת הגט דאינהו כרתי דאי ליכא שם עדי מסירה אינה מגורשת אע"ג דאיכא עדי חתימה אלא שאם ימותו עדי מסירה או ילכו להם למדינת הים שתינשא ע"י עדי חתימה דמסתמא בהכשר נעשה כדאמרינן בהשולח (לקמן דף נו.) לא צריכא אלא לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה דזימנין דמייתי סהדי אי נמי דאזלי למדינת הים וכן משמע בפ' בתרא (לקמן דף פו:) גבי שנים ששלחו שני גיטין ושמותיהן שוין [ונתערבו] נותן שתיהן לזו ושתיהן לזו וקאמר בגמ' דלא כר' אלעזר משום דלא ידעי עדי מסירה בהי מינייהו מיגרשא אבל לר"מ ניחא וצריך לומר דבמשולשין איירי דבעי לר"מ שיהא מוכח מתוכו כדאמרינן בריש כל הגט (לקמן דף כד:) גבי כתב לגרש את הגדולה ואי לר' אלעזר סגי בעדי חתימה אמאי לא אתיא כר' אלעזר דל עדי מסירה מהכא בעדי חתימה סגי אלא משמע דלעולם בעי ר' אלעזר עדי מסירה ועוד דרגיל ר"ת לומר דאפילו לר"מ בעי עדים בשעת נתינת הגט דאין דבר שבערוה פחות משנים וכן שטר מתנת קרקע או שטר מכר שהוא לקנין קרקע ואינו לראיה אין מועיל כלום לר' אלעזר אם ידוע שלא נתנו בפני עדים * מיהו יש לחלק דלענין ממון דמהניא הודאת בעל דין כמאה עדים סגי בעדי חתימה במקום הודאת בעל דין אבל בקידושין וגרושין לא מהניא הודאת בעל דין משום דמחייב לאחרים דבקידושין אסר לה אקרובים ובגרושין אסר לה אכהן: **ומר** סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי. וטעמא דרבי אליעזר לא משום דקסבר דמובלעות נמי לא שכיחי אלא שלא תחלוק במדינת הים (ו)כדמשמע בסמוך:

תנן

מסורת הש"ס

א) ב"ק קה. [לקמן י: סנהדרין כח:], ב) לקמן כח:, ג) [עירובין לו: סנהדרין פו.], ד) [לקמן פו:], ה) בש"א ליתא, ו) [לקמן יא. ושם איתא רבא], ז) נ"י מגדל דוד כדמשני,

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דקי"ל וכו' מיהו יש לחלק. עי' לקמן דף י ע"ב תד"ה מספא בעלמא. ועי' בהרא"ש ב"ב פרק גט פשוט סימן ז:

◆

מוסף רש"י

במזוייף מתוכו שהוא פסול. דאע"ג דאמר ר"א גט שאין עליו עדים כשר, דוקא אין עליו עדים כלל, אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן, דילמא קאתי למימסריה באפייהו ומיסמך עלייהו (לקמן י:) דדוקא גט שאין בו עדים כשר, דלעדי מסירה קפיד רחמנא, ומיהו אם חתמו שקר או עדים פסולים בתוך הגט הרי הוא פסול (רשב"ם ב"ב קמ.). דקי"ל הילכתא כוותיה בגיטין. דעדי מסירה כרתי ואפילו פסולא דרבנן ליכא, אבל לא בשטרות, דכתיב כתוב וכתוב בספר וחתום בירמיה (לב) בספר התקנה (לקמן פו:).

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה יח (ופ"ד הלכה י) [ופ"ג הל"ח ופי"ד מהל' עדות הל"ו] סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף ז [ח] וטוש"ע ח"מ סי' נא סעיף ג וסעיף ז:

◆

תוספות רי"ד

ר"ג אומר אף המביא מרקם ומן החגר רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד: אמר אביי בעיירות הסמוכות לא"י ומובלעין בתחום א"י עסקינן. פי' רקם וחגר הם עיירות הסמוכות לא"י אלא שעומדים (תוך) [חוץ] לגבול א"י וכפר לודים גם הוא מחוצה לארץ וסמוך לא"י אלא שהוא מובלע בתוך התחום שהגבול מתעקם ונכנס לתוך א"י ובאותה העקמומית יושב כפר לודים ולוד הוא יושב תוך הגבול בא"י ובהא פליגי דת"ק סבר דוקא ממדינת הים צריך שיאמר אבל הני כיון דסמוכין ומובלעין אינו צ"ל דשכיחי בהו שיירתא ואתא ר"ג למימר סמוכין נמי כגון רקם וחגר לא שכיחי בהו שיירתא אבל מובלעין כגון מכפר לודים ללוד שכיחי בהו שיירתא. ור"א אומר אע"ג דשכיחי שיירתא צריך שיאמר שלא תחלוק במדינת הים פי' אחרי שגזרו במדינת הים לא נתנו חילוק בדבר: וחכ"א אינו צריך שיאמר וכו'. פי' אינו צריך לומר המביא מן הסמוכין ומן המובלעין דשכיחי שיירתא אלא המביא גט ממדינת הים לא"י והמוליך מא"י למדינת הים. ואתא לפרושי טעמא דת"ק (כגון) [דאמר] המביא גט ממדינת הים דה"ה המוליך מארץ ישראל למדינת הים דטעמא הוא מפני שאין עדים מצויין לקיימו ולא שנא מוליך ממביא והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר דלא שכיחי שיירתא: